

մէն մարմնոց բնութիւնը, մասանց խտութիւնը կամ ծակտիւրը իրարու հաւասար չըլլալուն՝ փորձերն ալ անոնց համեմատ պիտի ըլլան :

Եւսչափով իմացուեցաւ թէ մարմնոց մասունքը իրարու փակած չեն, հապա իրենց մէջտեղուանքը դատարկ միջոցներ կան : Եւսանց իրարմէ հեռու կենալը երկու պատճառէ առաջ կուգայ . մէյմը իրենց անկանոն ձևէն, մէյմնալ վանող զօրութենէն . աս երկու բանիս վրայ ալ ուրիշ տեղ պիտի խօսինք :

Եւսչափութիւն :

ՊԻՏՈՒՆ կըլլայ ան մարդն որ տեսածներուն ու լսածներուն պատճառը կըքննէ : Բններ կամ իմացեր ես պատճառը թէ ինչէն է որ կաւի կամ խմորի կտոր մը ձեռքէդ վար իյնալով կըտափկի կըմնայ . անոր ներհակ՝ ոսկորի սունկի երկաթի փայտի կտորները գետին իյնալէն ետքը դեռ քանի մը անգամ վեր վեր կըցատքըտեն : Պուցէ կարծես թէ պատճառը կաւին ու խմորին կակուղ ըլլալէն կամ տափկելէն է . բայց անանկ չէ . վսգի սունկը (մանթարը) պղնձէն ու փայտէն աւելի կակուղ ու թեթեւ ըլլալով անոնցմէ աւելի կըցատքըտէ : Աւրեմն ասոր բուն պատճառը չես կրնար իմանալ, ինչուան չգիտես թէ աս մարմինները գետին զարնուելու ատեն՝ իրենց երեսին վրայ ինչ փոփոխութիւն կըլլայ : Պիտողութիւնդ աս կերպով ըրէ . ան փղոսկրէ կամ փայտէ գնտակ մը . ետքը շիտակ քաւի մը երեսը ձեթով բարակ օծէ, ու փղոսկրէ գնտակը կամայ մը վրան գիր ու վերցուր . կըտեսնաս որ գնտակին կեցած տեղը ոսպի չափ կըորնշան մը կըմնայ . ետքը թէ որ նոյն գնտակը բարձրէն քարին վրայ ձգելու ըլլաս, կըտեսնաս որ գնտակին ձգած նշանը շատ աւելի մեծ է : Եւս փորձով յայտնի կ'իմանաս որ կաւն ալ

փղոսկրն ալ գետին զարնուելու ատենին կըտափկին : Բայց աս է զարմանալին որ ետքէն կաւին վրայ տափկածութիւն կըտեսնուի, իսկ փղոսկրին վրայ ամենեւին չերեւար . ասկէ կըհանենք թէ երկու մարմինն ալ զարնուելու ատեն կըտափկին, միայն թէ մէկը տափկած կըմնայ, մէկալը տափկելէն ետեւ նորէն իր առջի ձևը կառնէ : Եւս ըսել է թէ ան մարմիններն որ շատ կըտափկին ու խիստ շուտ իրենց առջի ձևին կուգան՝ անոնք աւելի կըցատքեն : Եւսպէս փորձով ալ կըտեսնանք, որ այլեայլ նիւթերէ հաւասար գնտակներ շինելով, ամէնն ալ հաւասար բարձրութենէ վար ձգէնք նէ, որ գնտակն որ աւելի կըցատքէ՝ իրեն նշանն ալ մէկալներէն մեծ է :

Եւս կերպով փորձուած է որ քաուձու՝ ըսուած խէժը էն շատ ցատքողն է, ետքը փղոսկրը, ետքը սունկը, ետքը պողպատը (չէլիկը), և այլն :

Եւսմնոց աս յատկութիւնը իմանալու համար ասանկ փորձ մըն ալ կրնաս ընել . բարակ պողպատէ կըոր շրջանակ մը շինէ բաւական մեծութեամբ, ու բարձրէն ձգէ իրեն շրջանակին վրայ . կըտեսնաս որ գետին զարնուելու ատեն կըոր ձևը կըփոխուի, ձուածե կըլլայ, ու նորէն կըորնալով վեր կըցատքէ :

Եւս յատկութիւնը որ մարմինները յանկարծ ձևերնին կըփոխեն ու դարձեալ իրենց առջի ձևին կուգան, և անով մարմնոյն հակառակ շարժում կուտան, կըսուի Եւսաձգութիւն : Ոյն յատկութիւնը չէ թէ միայն պինդ մարմինները, հապա նաեւ գուլշիններն ու կաշերն ալ ունին, որոնց վրայ ուրիշ անգամ պիտի խօսինք :

(1) Աս խէժը Ամերիկայէն կ'ըլլայ, որ հասարակ անունով Առաձգական խէժ ալ կըսուի, ու գաղղիարէն gomme élastique .